

אהא דתנן במשנתנו: כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה, דברי רבי יוסי ברבי יהודה.

והוינן בה: ומי אמר רבי יוסי ברבי יהודה הכי?!

והתניא: אחד יחיד ואחד שיירא להיתר מחיצה של חבלים שהיא של ערב בלבד.

ומה בין יחיד לשיירא?

יחיד נותנין לו להקיף במחיצת חבלים בית סאתיים ולא יותר.

שנים נותנין להם בית סאתים אחד, על אף שהם שנים.

אבל שלשה אנשים, נעשו שיירא ונותנין להן להקיף בית שש סאין, שהם בית סאתים לכל אחד.

דברי רבי יוסי ברבי יהודה.

וחכמים אומרים: אחד יחיד ואחד שיירא, נותנין להן להקיף במחיצות של חבלים כל צרכן.

ובלבד שלא יקיפו יותר מדאי, עד שיהא בית סאתים — מתוך ההיקף כולו — פנוי מבלי שנצרך להם אותו מקום להשתמש.

הרי חזינן דאף לרבי יוסי ברבי יהודה הותר להקיף במחיצת ערב — והוא הדין שתי — בלבד?!

ואהא הוא דמשני ואמר רב נחמן, ואיתימא רב ביבי בר אבוי: לא נצרכא — הא דאמר רבי יוסי ברבי יהודה במשנתנו שמחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה —

אלא שלא ליתן להן להקיף במחיצה זו כל צרכן. שרק לענין זה אינה מחיצה.

אבל לבית סאתים ליחיד, ולבית סאתים לכל אחד בשיירא, שפיר הוי מחיצה.

דרש רב נחמן משום רבינו שמואל:

יחיד — שבא להקיף במחיצה שאינה של שתי ושל ערב — נותנין לו בית סאתים אחד.

שנים — נותנין להם בית סאתים אחד.

שלשה — נעשו שיירא, ונותנין להם בית שש סאין!

ואקשינן ליה לרב נחמן:

וכי שבקת רבנן דמתניתין וברייתא, ועבדת ברבי יוסי ברבי יהודה, דהכי סבירא ליה, וכדאיתא בברייתא?!

הדר, חזר בו רב נחמן, ואוקים רב נחמן אמורא עליה [העמיד מתורגמן כפי שהיו נוהגים בדרשות] ודרש:

דברים שאמרת לפניכם בדרשה קודמת — טעות הן בידי.

ברב, כך אמרו:

יחיד — נותנין לו בית סאתים.

שנים — נותנין להם בית סאתים.

שלשה — נעשו שיירא. ונותנין להן כל צרכן!

ותמהינן עלה נמי: הא סתרי רישא וסיפא! ז-א

שהרי **רישא** של דברי רב נחמן — דקאמר: אין נותנין ליחיד ולשנים אלא בית סאתים לפי רבי יוסי ברבי יהודה היא! דאי כרבנן, אף ביחיד נותנין לו כל צרכו.

ואילו **סיפא** של דבריו — דקאמר: נותנין לשיירא כל צרכן — לדברי רבנן היא! דאי כרבי יוסי ברבי יהודה, אין נותנין אף לשיירא אלא בית סאתיים לכל אחד?!

ומשינן: **אין!** אכן בהא דיחיד אין נותנין לו אלא בית סאתים, פסק רב נחמן כרבי יוסי ברבי יהודה, ודלא כרבנן, **משום דקאי רבי יהודה, אבוח דרבי יוסי ברבי יהודה, נמי בשיטתיה דבנו, רבי יוסי, וכדאמרינן לעיל דמודה רבי יהודה שנותנין ליחיד בית סאתים.**

אבל בשיירא, פסק רב נחמן כרבנן [וכרבי יהודה], ודלא כרבי יוסי ברבי יהודה!

אמר רב גידל אמר רב: שלשה אנשים שהקיפו במחיצת שתי או ערב, פעמים שאפילו בשטח של חמש בית סאין מתוך ההיקף, נמי אסורין!

ופעמים שאפילו בשטח של **שבע** בית סאין מההיקף נמי **מותריין!**

אמרו ליה לרב גידל: וכי אמר רב הכי?! [אפשר שיאמר רב מילתא דתמיהא כי הא?!] **ריטב"א**

אמר להו רב גידל: באורייתא בנביאי ובכתיבי [בתורה ובכתובים. ולשון שבועה היא, כאלו אמר שנשבע בהם] **דאמר רב הכי!**

אמר רב אשי: מאי קשיא איכא בדברי רב?!

דילמא הכי קאמר: אם המקיפין הוצרכו רק להיקף של **שש** בית סאין, והקיפו בבית **שבע** סאין, שאין כאן אלא בית סאה אחד פנוי, **אפילו בשטח של כל השבע** הם **מותריין!**

אבל היכא **שלא הוצרכו** להקיף **אלא לחמש** בית סאין, והקיפו בית **שבע** סאין, שנמצא בית סאתים שלם פנוי — **אפילו** להשתמש בשטח של **חמש** בית סאין מתוך ההיקף של **שבע, אסורין**, וכדאמרינן לעיל בברייתא: נותנין להן כל צרכן "ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי"!

ותמהינן עלה דרב אשי, דקאמר דהיקף של **שבע** לשלשה אנשים לא מהני, אם הוצרכו רק לחמש:

ואלא, הא דקתני בברייתא: מקיפין כל צרכן **ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי.**

מאי לאו, הכי קאמר: מקיפין כל צרכן, בתרי גווי:

א. הצורך שהם נצרכים לשימושם, ליתן שם כליהם, ואפילו בית חמשה כורין.

ב. אפילו שאין נצרכים בכלולו לשימוש, "נותנין" להם כל צרכן של מספר האנשים. דהיינו, בית סאתים לכל אחד [ריטב"א].

ובלבד שלא יהא בית סאתים **פנוי מאדם**, כלומר: פנוי מאדם שניתן לייחס לו שימוש בית סאתים מתוך ההיקף.

דהיינו: ש"נותנין" לכל אחד מהשיירא בית סאתים אחד. ואם "נשאר" בית סאתים שלם פנוי, אז לא מהני כל ההיקף. אבל כל עוד

עד שנעשו שיירא, שמוטר להם היקף גדול, [נתבאר על פי פירוש רש"י, וראה בריטב"א שפירש הספק אף שלא לדעת רבי יהודה].

פליגי בהו רב הונא ורבי יצחק:

חד אמר: כניסת השבת גורמת!

ולפיכך: אם היו שלשה מערב שבת והקיפו היקף גדול כדין, הואיל וגורמת שבת להתיר, מותרין אף שנשארו שנים [ואפילו לרבי יהודה שמתיר לשנים בית סאתים אחד בלבד].

ומאידיך, שנים שהקיפו יותר מהמותר להם לרבי יהודה, אף על פי שניתוספו דיוורין בשבת, אסורין לרבי יהודה, הואיל וכשנכנסה שבת היא גרמה להם איסור טלטול!

וחד אמר: דיוורין בשעת טלטול גורמין!

ולפיכך: שלשה שהקיפו בערב שבת יותר מבית סאתים אחד, ונותרו שנים — אסורין. ושנים שהקיפו יותר מבית סאתים אחד, וניתוספו עליהן דיוורין בשבת — מותרין!

ומפרשינן: **תפתיים**, תוכיח **דרב הונא הוא דאמר "שבת גורמת!"**.

דאמר רבה: שתי חצירות שיש פתח ברוחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים ביניהם, יכולים לערב עירוב חצירות אחד, ומותרין לטלטל מחצר לחצר.

אין מספר בית הסאתים שהוקפו יותר מאשר מספר האנשים, כשר כל ההיקף, אפילו כשאין נצרכין להשתמש בכולו, ויותר מבית סאתים אחד פנוי משימוש.

והשתא תיקשי: היכי קאמר רב אשי שאם הקיפו שבע סאין לשלשה אנשים, אסורין?

והרי לשלשה אנשים "נותנין" שש בית סאין, ואין כאן אלא בית סאה אחד פנוי, ואמאי לא מהני?!

ומשנינן: **לא!** אין גודל ההיקף תלוי במספר האנשים כלל. אלא רק כפי צרכן של בני השיירא לשימוש לכלים שלהם. ואם יש שלשה אנשים הנצרכים לחמש בלבד, ויש בית סאתים **פנוי מכלים** הנצרכין להם, אסורין בכל ההיקף.

ואפילו שלשה אנשים שהוצרכו רק לשני בית סאין, והקיפו ארבעה בית סאין, אסורין בכל ההיקף. (121)

איתמר:

שלשה אנשים שהן "שיירא", שהקיפו מערב שבת שטח גדול כפי הנצרך לשלשתן, **ומת אחד מהן בשבת**, ונותר היקף גדול מן המותר לשנים שנותרו, שהרי לרבי יהודה אין מותרין שנים להקיף אלא בית סאתים אחד!

או **שנים** שהקיפו מערב שבת יותר מבית סאתים אחד — שאסור להן לטלטל לדעת רבי יהודה — **ונתוספו עליהן דיוורין בשבת**,

121. כן היא שיטת רש"י, והרבה ראשונים. ובשולחן ערוך פסק לא כן, ראה שם סימן ש"ס, ובמשנה ברורה.

מערב שבת לשם דיוורין דשבת, ממחיצת תל ונקע שלא נעשו לשם דיוורין, שהתירוה עד בית סאתים — ריטב"א. וראה גם רש"י בד"ה ליתן.

רבי יוסי אומר: אסורין אף לאותה שבת. כי ממה נפשך:

אם מותרין לאותה שבת, מותרין הם גם לשבתות שלעתיד לבא. ואם אסורין לעתיד לבא, אסורין אף לאותה שבת. דלא סבירא ליה לרבי יוסי, "שבת הואיל והותרה — הותרה"!

והשתא לימא רב הונא דסבירא ליה "שבת גורמת", דאמר כרבי יהודה.

ואילו רבי יצחק דלא סבירא ליה דתליא בשבת, דאמר כרבי יוסי!

אמר לך רב הונא: אנא, הסובר ששבת גורמת, דאמרי יכול אני לסבור ביחס למחיצות שנפלו, אפילו לרבי יוסי, דסבר לא אמרינן "שבת הואיל והותרה הותרה".

כי עד כאן לא קאמר רבי יוסי התם דלא אמרינן הואיל והותרה הותרה, אלא דוקא שם, דליתנהו למחיצות, שחסר למקום מחיצות להתירו בטלטול. וכי האי גוונא לא אמרינן "שבת הואיל והותרה הותרה".

אבל הכא, גבי היקף במחיצת שתי, הרי איתנהו למחיצות, אלא שחסרון הדיורין הוא הגורם את איסור הטלטול, ושפיר אמרינן דאזלינן בתר כניסת השבת.

ורבי יצחק אמר לך: אנא, דאמרי אפילו לרבי יהודה, דסבר אמרינן "שבת הואיל והותרה הותרה".

כי עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם דאמרינן, אלא דאיתנהו לדיורין והמחיצה היא שנפלה. אבל הכא ליתנהו לדיורין, ולכן לא אמרינן "שבת הואיל והותרה הותרה".

ובעאי שאלתי מרב הונא, וכן בעאי שאלתי גם מרב יהודה: עירב דרך הפתח שהיה קיים בערב שבת, ונסתם הפתח בשבת על ידי שנפלה שם מפולת, או עירב דרך החלון שהיה בו ארבעה על ארבעה, ונסתם החלון בשבת — מהו לטלטל מחצר לחצר דרך חלונות קטנים, שאין בהם שיעור ארבעה על ארבעה שביניהם?

ואמר לי רב הונא: שבת, הואיל והותרה בכניסתה — הותרה!

והכא נמי בתר כניסת השבת אזלינן, בין להיתר ובין לאיסור.

ומסקינן: תסתיים!

והוינן בה: לימא, האם רב הונא ורבי יצחק, בפלוגתא דרבי יוסי ורבי יהודה קמיפלגי?

דתנן: חצר המוקפת מחיצות מערב שבת, שנפרצה בשבת משתי רוחותיה למקום האסור לה [ובגמרא לקמן דף צד ב מפרש מדוע לא אמר שנפרצה מרוח אחת. וכן היכי משכחת לה שצריכה החצר פריצת שתי רוחות כדי ליאסר בשבת].

וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו.

וכן מבוי שניטל בשבת קורתו או לחיו [רש"י כאן, ובדף צד א] —

מותרין בטלטול לאותה שבת, כיון שבכניסתה הם היו מותרין, אמרינן: הואיל והותרה — הותרה.

ואסורין לעתיד לבא בשבתות אחרות.

דברי רבי יהודה!

שתי או ערב לכל צרכן, [ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי מכלים הנצרכים להם]. וביחיד או שנים, לא הותר להם אלא היקף בית סאתים ולא יותר.

ב. דעת רבנן קמאי:

במדבר: נותנין בין לשיירא ובין ליחיד להקיף כל צרכן [ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי].

ובישוב: ליחיד נותנין בית סאתים [ריטב"א. וראה הגהות הב"ח על הרי"ף אות א']. ולשיירא כל צרכן [ריטב"א. וראה היטב לשון רש"י בד"ה איכא בינייהו].

ג. דעת רבי יוסי ברבי יהודה:

לשיירה נותנין בית סאתים לכל אחד, וליחיד או שנים אין נותנין אלא בית סאתים אחד.

ד. דעת רבנן בתראי:

בין לשיירה ובין ליחיד בין בישוב ובין במדבר, נותנין להם כל צרכן, ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי.

מתניתין:

ארבעה דברים פטרו במחנה, את היוצאים למלחמה, ואפילו למלחמת הרשות. לפי שהם מתעסקין בכיבוש הארצות [פירוש המשניות לרמב"ם].

א. **מביאין עצים** לצרכם **מכל מקום,** ואין חוששין לגזל.

ב. **ופטורין מרחיצת** [מנטילת] **ידיים** לפני

שנינו במשנה: כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה, דברי רבי יוסי ברבי יהודה. **וחכמים אומרים** דיו **באחד משני דברים.**

ותמהינן: חכמים — **היינו תנא קמא**!?

כלומר: מה בין רבנן קמאי, דאמרי: לא דברו בשיירא אלא בהווה, ואף ביחיד שרי במחיצת שתי או ערב. לרבנן בתראי, דאמרי נמי דסגי באחד משניהם!?

ומשנינן: **איכא בינייהו יחיד בישוב,** אי מהני ליה מחיצה של שתי או ערב בלבד, לכל צרכו!

לרבנן קמאי, לא מהני, דקאמרי: לא דיברו בשיירה אלא בהווה שדרכה לילך במדבר. ולכן אף יחיד לא הותר להקיף כל צרכו אלא במדבר דומיא דשיירה, אבל בישוב שיכול לעשות מחיצה הוגנת, לא הותר ליחיד מחיצת שתי או ערב בלבד, אלא עד בית סאתים [ריטב"א].

אבל לרבנן בתראי, מהני מחיצת שתי או ערב לכל צרכו של היחיד אף בישוב. שהרי דברי רבנן בתראי על דברי רבי יוסי ברבי יהודה הם. והוא אמר: מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה בין בישוב ובין במדבר. ועלה קאמרי רבנן בתראי, דדי באחד משני דברים, בין לשיירה בין ליחיד, בין בישוב ובין במדבר.

והעולה מן הסוגיא בכיבור ארבע השיטות שבמשנה:

א. דעת רבי יהודה:

לשלשה אנשים שהם שיירה, הותר מחיצת

א. שיהו כל אדם מרעין [מוליך בהמותיו לרעות] בחורשין [ביער] של חבירו, ולא יקפיד בעל היער, משום דלאו לקצירה קאי.

ב. וכן מלקטין כל אדם עצים משדותיהן של ישראל!

הרי חזינן, דאף לכל אדם הותר ללקוט עצים מכל מקום, והיכי אמרת שרק למחנה הותר?

ומשנינן: התם, בתקנת יהושע, מיירי בחיזמי וחיגי [עצים פחותים וקרובים להיות קוצים — רמב"ם].

ואילו הכא במחנה, מותר ללקוט אף בשאר עצים!

אי נמי:

התם, בתקנת יהושע, התירו דוקא בעצים מחוברין.

ואילו הכא, במחנה מותר אפילו בעצים תלושין שתלשום הבעלים לצרכן להיסק ויש בהם גזל אצל אחרים, מותר לאנשי מחנה.

אי נמי:

התם בתקנת יהושע, לא הותר אלא בלחין.

הכא במחנה, מותר אפילו ביבשים.

תנינא בכרייתא: רבי יהודה בן תימא אומר: אף חונין בכל מקום, ובמקום שנהרגים שם נקברים.

ומקשינן עלה: פשיטא, דבמקום שנהרגים שם נקברים, שהרי מי שנהרג במלחמה מת

הסעודה וולפני התפלה. ומקנחין ידיהם בעפר לבדו, רבינו יהונתן].

ג. ופטורין מדמאי, כלומר: מותרין לאכול דמאי [ספק מעושר ספק אינו מעושר. כיון שרוב עמי הארץ מעשרין הן, ורק חומרא דרבנן היא, שחייבו לעשר, ובמחנה הקילו — על פי רש"י בעמוד ב].

ד. ופטורין מלערב עירוב חצרות, אם הקיפו אלו לחוד ואלו לחוד, ומחיצה מפסקת ביניהם, ויש פתח ביניהם — אין צריכין לערב ביניהם כדי לטלטל מהיקף להיקף.

גמרא:

תנו רבנן: מחנה היוצאת למלחמת הרשות [סתם מלחמה היא מלחמת הרשות, מאחרי מלחמת יהושע ואילך, שהיא היתה מלחמת מצוה] — מותרין בגזל עצים יבשים, דעדיפי טפי, וכל שכן לחים.

רבי יהודה בן תימא אומר: אף חונין בכל מקום.

ובמקום שנהרגו, שם נקברין [כלומר: רשאים לקוברן — מאירי, אף שאין המקום שלהם].

קתני בכרייתא: מותרין בגזל עצים יבשים:

ומקשינן: היכי אמרת שרק למחנה הותר לגזול עצים?

והא האי תקנתא דיהושע הוה להתירו לכל אדם?!

דאמר מר: עשרה תנאים התנה יהושע עם בני ישראל בשעה שחילק את הארץ: